

TARTIŞMA (DISCUSSION)

Duvarsız Sınıflara Doğru mu? -Çevrimiçi → “Eklemlı” Eğitim Üzerine-

Süleyman İnan*

Her alanda gelişen sarsıcı teknolojinin hızına bakarsak –belki “yakalarsak” demek gerek-duvarsız sınıflar mümkün gibi görünüyor. Çünkü bugün, bunun bazı işaretleri var: Neredeyse her eve giren bilgisayarlar, internet ağının yaygınlığı, çeşitli multimedya teknolojileri artık kanıksadığımız şeyler... Son yıllarda Türkiye’de, devlet okullarında “çağdaşlaşma” projesi adı altında sınıflarını bilgisayarlarla donatmayı amaçlayan bir dizi gelişmeye rastlamaktayız. Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre hemen her okulun internet bağlantısı sağlanmış durumdadır. Özel okullar, başta internet ağı olmak üzere zaten bu bilgi teknolojilerini (akıllı tahta, çeşitli yazılımlar gibi) kendi okullarının bir artısı olarak sunmayı beş-on yıldır sürdürmektedirler. “Uzaktan eğitim” ve diploma veren “e-üniversiteler” artık bize tanımadık bir kavram olarak gelmiyor; hatta bu konuda yüksek öğretim düzeyinde epeyce ciddi ve parlak örnekler gösterilebilir. Oxford, Cambridge gibi bildik ve köklü üniversiteler bile, en azından bazı programlarını elektronik yapma yolunda adımlar atmaktalar. Üniversitelerin açık erişime açacağı hizmetle öğretim üyelerinin ders notları ve materyallerini web ortamına taşımanın adı olan “Açık Ders Malzemeleri” de bir proje olarak Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) tarafından yürütülüyor. Artık şu kesin; bilgi teknolojileri fiziksel sınıfların içindeki eğitimin her aşamadaki sürecine dâhil olmaktadır.

Okulların Geleceği

Çoklu iletişim araçları ve bilgisayarın giderek artan kullanımı, ister istemez, geleneksel eğitim anlayışları veya öğretim yöntemlerini hiç olmadık biçimde dönüşüme uğratmaktadır. Acaba okullu çocuklar bir şeyler öğrenmek için öğretmenleri dinlemek yerine bilgisayarların karşısına geçmeye başlarsa okulların varlığı şimdiki gibi olur mu? Yani büyükçe okul binası, oyun alanları olan

bahçesi, derme çatma bir okul kütüphanesi ya da öğrenci kantini olmayan bir okula doğru mu gidiyoruz. Basılı ders kitaplarının yerini etkileşimli elektronik metinler mi alacak? Bu sorular etrafında bildiklerimiz bize, bu teknik gelişmelerin yavaş yavaş öğretim programlarının içine dâhil olacağını, kendini bir şekilde birleştireceğini ve sonra temelden değiştirebileceğini düşündürüyor. Çünkü günümüzün çocukları/gençleri doğrusunu isterseniz bir bilgi ve iletişim toplumunda büyümektedir ve bu toplumun teknik araçlarıyla, özellikle orta yaşın üzerindeki öğretmenleri dâhil olmak üzere pek çok yetişkinden daha fazla içli dışlılar. Bu noktada, duvarı olmayan sınıflara doğru gittiğimizi söyleyebilir miyiz?

Okulların önemi azalmış denemez şüphesiz. Bugünkü biçimiyle modern okulların, tarih sahnesine çıkışları esasen çok geriye de gitmez. Daha çok, 19. yüzyılın ortalarından itibaren belirgin şekilde görülmeye başlanan ve toplumu altüst eden sanayileşme olgusuyla ilişkilidir modern okulların ortaya çıkışı. Kitapların ve diğer basılı materyallerin matbaalarda çoğaltılması yolu, öğretim işinin “okul” denen yapılar içinde yapılmasını kolaylaştırmış ve eğitim faaliyeti yaygınlaşarak kitleleşmiştir. Böylelikle, nicedir sürdürülen özel ders anlayışı da terk edilmiştir. Şimdilerde ise, yeni teknolojiler sayesinde kitlesel eğitimin merkezleri olan okuldaki ders ile eski usul olan özel dersin nispeten yaklaştığı bir noktadayız. Üstelik bu gelişmenin, eğitim alanında daha özgürleştirici ve daha eşitlik sağlayıcı etkenleri de göz ardı edilemez.

Yeni Teknolojilerin Eğitime Katkıları

Bilgi teknolojilerinin eğitim alanında çok büyük imkânlar yarattığı yadsınamaz bir gerçek. Bilgisayar, okullu öğrencilere, konuları internetten araştırma, özgürce çalışma, ilgi duyduklarına yönelme fırsatı

* Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, Denizli e-posta: sinan@pau.edu.tr

vermektedir Öğretmen, eğer isterse, hafta başında yapılacak çalışmaları ve okuma listesini elektronik posta yoluyla öğrencilerine ulaştırır. Öğrenciler de kendilerine verilen çalışmaları gece veya gündüz istedikleri vakitte gönderebilirler. Öğretmen bu çalışmaları değerlendirip geri bildirim yapabilir. Hemencecikakla gelen, küresel bir kalkınma projesi olarak tasarlanan popüler yazılım paketi Moodle, işte böylesi ve hatta daha fazlasıyla dinamik bir öğrenme ortamı hazırlıyor. İlköğretimdeki çocukların evde bilgisayar kullanımına çeşitli nedenlerle sınırlama getirildiği düşünülürse, bu imkânlar şimdilik en alt seviyede “liseli” gençlere yönelik gibi görünüyor.

Özellikle internete dayalı öğretimin kolaylığı ve esnekliği elbette inkâr edilemez ama bu yaklaşım hâlâ ciddi eleştiriden uzak değildir. Çoğu kimse, pedagoğ olmasalar dahi, karşılıklı etkileşim ortamında yapılan yüz yüze öğrenmenin yerini hiç bir şeyin tutamayacağını güçlü bir inançla söyleyebilir. Her ne kadar sohbet odalarında belli saatlerde etkileşimli bağlantı mümkünse de, bilgisayarların henüz insanın verdiği o “canlılığı” vermediği açık. Bu yüzden, okulda yeterli sayıda bilgisayar olsa da öğretmenlerin büyük çoğunluğu bilgisayarı, sınıfta yapılacak derslerinin yerini tamamen alacak bir aygıt olarak değil, ancak buna ilave olarak kullanılacak yardımcı bir materyal

olarak görmektedirler. Sözelimi, bir araştırma projesi hazırlamak veya güncel bir konuyu araştırmak için, öğrenciler öğretim programlarında belirtilen iş ve ödevleri yerine getirmek için interneti kullanabilmektedir.

Belki çok uzun yıllar sonra bilgisayarlar öğretmenlerin yerini alabilecek araçlar haline gelebilir ama yine de vurgulamak gerekir; bu, çok uzak gelecekte olabilir. Üstelik bilgisayarlar duygusuz, jestsiz, mimiksiz mekanikler olmayı sürdürecektir. Bu yüzden, yukarıda ifade edilenler en uçta, Ivan Illich’in daha 1970’lerde ortaya attığı, eğitimin okuldan çekilmesi ve toplumun okuldan arındırılması için içtenlikle ileri sürdüğü “okulsuz toplum” a kadar gitmez. Illich’in yaptığı, eğitim siteminde var olduğuna inandığı içinden çıkılmaz sorunlara karşı getirdiği alması bir eğitim modeli idi. Bizimkisi ise, belki adına “eklemler eğitim” diyebileceğimiz bir tip; yani bildik sınıf mekânlarında yeni teknolojileri en üst seviyede birleştirebilen bir model. Bir yerde, okuldaki eğitimi, hayat boyu öğrenmenin bir parçası haline getirmek. Dolayısıyla, şu an için yapılması gereken, yeni bilgi teknolojilerini eğitim açısından anlamlı kılacak biçimde derslere ve sınıflara katmak olmalıdır. Yoksa, öğretmen anlatıları sınıfta kimileri için “bitmez çile” olmaya devam edecek.